

Asia: Lausuntopyyntö Pitkälähdon tuulivoimaosayleiskaavasta

Toholammin kunta
toholammin.kunta@toholampi.fi

Lausunto

1 Johdanto

Tuulikolmio Oy suunnittelee 16–18 voimalan tuulivoimahanketta Pitkälähdon alueelle, Toholammille. Voimaloiden suunniteltu kokonaiskorkeus on 300 m. Hankealue on pääosin metsätalouskäytössä olevaa metsää ja turvetuotantoalueita ja sen koko on 1960 ha. Hankkeen sähkönsiirto on suunniteltu toteutettavan ensin olemassa olevan johtokäytävän yhteydessä ja sitten Fingridin Jylkkä-Alajärvi-voimalinjan yhteydessä Kukonkylän 400/110 kV suunnitellulle sähköasemalle. Lausunto on samansisältöinen Luonnonvarakeskuksen YVA-selostuksesta antaman lausunnon kanssa.

2 Lausunto

Pyydettyä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Lausunnossaan Luke pääosin keskittyy Metsästyslaissa (28.6.1993/615) 5 § (13.7.2018/555) lueteltuihin riistalajeihin.

Hankealueella sijaitsee selostuksen mukaan joitakin paikallisesti arvokkaita linnustoalueita. Ritanevan-Vipusalonnevan-Märsynnevan Natura-alueen suojeluperusteena olevaan lintulajistoon tunnistetaan aiheutuvan korkeintaan vähäisiä vaikutuksia. Hankkeella arvioidaan olevan kohtalainen kielteinen vaikutus elämistöön ja riistaan. Hankevaihtoehdoilla ei arvioida olevan sellaisia vaikutuksia, että alueella esiintyvien lajien esiintyminen vaarantuisi.

Hankealueelta kilometrin päästä löytyi karhunpesä keväällä 2023. Suurpetojen osalta karhun herkkyyys arvioitiin suureksi. Suden, ahman ja ilveksen herkkyyys arvioitiin varovaisuusperiaatteen mukaisesti kohtalaiseksi.

Luke huomauttaa, että karhut pesivät yleensä vähintään 1–2 km etäisyydellä ihmisaktiviteeteistä (tiet, asutus, teollinen toiminta) (mm. Linnell ym. 2000). Ruotsissa tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että ihmishäiriö ei vaikuta ainoastaan siihen missä karhut pesivät vaan myös siihen, minkä tyyppisissä pesissä ne pesivät. Lähempänä häiriötä pesivät karhut suosivat pesiä, jotka joko sijaittivat vaikeammissa maastoissa tai olivat vaikeampia löytää maisemasta (Sahlén ym. 2011). Luke huomauttaa, että pentujen syntymän jälkeinen ajanjakso on myös erityisen herkkä. Tällöin vielä avuton, emän hoivaa tarvitseva pentue liikkuu pesän ympäristössä ja pesän hylkäämiseen johtava häiriö voi aiheuttaa pentukuolleisuutta. Selostuksessa tulisi käsitellä huolellisemmin hankkeen mahdollisia vaikutuksia karhulle.

Hankealue sijoittuu Toholammin susireviirille. Selostuksessa todetaan, että tuulipuistoalue on susireviirin itäreunaa, eikä se ole reviirin ydinaluetta. Tätä perustellaan havaintojen keskittymäalueen kertymisellä vähintään 7 km hankealueesta lähteen. Luke huomauttaa, että havaintoja kertyy sieltä missä ihmiset liikkuvat.

Siten havaintojen kertyminen tietyltä alueelta tai niiden puuttuminen toiselta ei kerro suurpetojen aktiivisuuden keskittymistä vaan ennemmin siitä, missä ihmiset ja sudet kohtaavat. Näiden havaintojen perusteella ei voida myöskään rajata reviiriltä ydinaluetta. Vaikka ydinosat (suden eniten käyttämät alueet ja todennäköisimmät lisääntymiseen liittyvät alueet) usein ovatkin keskellä, on hyvä huomioida, että suden ydinreviiri ei määräydy reviirin laitosten mukaan vaan reviirin ydinosat saattavat sijoittua myös määritettyjen reviirien rajojen tuntumaan. Alueen merkitystä suden lisääntymis- ja levähdysalueina ei voida tehtyjen selvitysten avulla määrittää tai poissulkea.

Suomessa sudet ovat sopeutuneet menestyksekkäästi käyttämään ihmisen muokkaamia ympäristöjä kuten hakkuualueita saalistukseen ja lineaarisia maastonmuotoja kuten metsäautotiet, jotka helpottavat sekä nopeuttavat suden liikkumista (Gurarie ym. 2011). Susi käyttää kuitenkin elinympäristönään vähemmän sellaisia alueita, joissa teiden ja asutuksen tiheys on suuri (Carricondo-Sanchez ym. 2020, Hebblewhite ym. 2005, Kaartinen ym. 2005, Karlsson ym. 2007). Se välttelee teitä 250 metrin ja rakennuksia kilometrin säteellä (Kaartinen ym. 2005). Sudet ovat herkempiä häiriöille lisääntymisaikana (Houle ym. 2010). Siten olisi syytä tarkastella reviiriä niiden ympäristöjen kautta, missä ihmishäiriön määrä on vähäisempi.

Suden osalta Luke huomauttaa myös, että Kaustinen-Kälviä-Kannus-Toholampi on hirvien talvehtimisalue (Luke, julkaisematon lentolaskenta-aineisto). Yhdessä valkohäntäpeurakannan kanssa se mahdollistaa sudelle vakaan pentuetuoton tällä alueella. Toholammen susilauma on pitkäaikaisin ja elinvoimaisin susilauma Keski-Pohjanmaan alueella (vuodesta 2018-, ehkä jopa 2017). Tältä osin olisi hyvä tarkastella hankkeiden yhteisvaikutuksia esim. tämän hirvien talvehtimisalueen keskiosiin sijoittuvan laajan Pihtinevan tuulivoima-alueen kanssa.

Selostuksessa metsäpeuraan arvioitiin aiheutuvan kohtalaisia kielteisiä vaikutuksia rakentamisen ja toiminnan aikaisten häiriövaikutusten takia, ja vaikutuksen arvioidaan ulottuvan 1–5 km säteelle. Tuulivoimalarakentamisen ei arvioitu estävän metsäpeurojen liikkumista tai kannan levittäytymistä, sillä rakentamisalueiden väliin sekä hankealueen ympäristöön arvioitiin sijoittuvan riittävästi metsäpeuroille soveltuvia elinympäristöjä, kuten vanhempia luonnontilaisempia metsiä ja avoimia suoalueita.

Selostuksessa arvioidaan metsäpeuran herkkyyks kohtalaiseksi, sillä hankealue on Keski-Pohjanmaan populaation levinneisyyden reuna-alueita. Luke huomauttaa, että selostuksessa esitetään pantapeurojen jakaumaa, joka kuvaa enimmäkseen ydinalueita. Pitkälähdon alue on ydinalueen reunoilla, mutta ei metsäpeurakannan todellisella länsireunalla. Lisäksi on tärkeää huomioida yhteisvaikutuksia arvioidessa, että tuulivoimaa suunnitellaan Euroopan parhaimpien metsäpeuran lisääntymisalueiden ytimistä sen reunoille saakka.

Yhteisvaikutuksia arvioidessa on tärkeää huomioida myös se, että metsäpeurakantaa rajoittaa moni tekijä. Elinympäristövaatimukset ovat korkeat, tilankäyttö laajaa, ja Suomessa on lajille sopivia lisääntymiselinympäristöjä vähän. Lähes kaikki laadukkaat suoerämaat on jo asutettu, joten levinneisyyskin on melko suppea ja ydinalueillakin kanta on harva. Kaikki nykyiset suoerämaalaikut ovat siten tärkeitä riippumatta niiden sijainnista.

Tästä seuraa se, että mikäli laadukkaita suoerämaita menetetään, niitä ei voida kompensoida. Nykyinen peurakannan kasvu ja elinkyky ovat enimmäkseen Suomenselän kannan varassa.

Luke näkee, että hankkeella saattaa siten olla merkittäviä vaikutuksia metsäpeuralle (Kuva 1. Pitkälehdon 5 km häiriöbufferi, Natura-alueet ja muut vireillä olevat tv-suunnitelmat punaisella sekä niiden kaikkien häiriövyöhykkeet. Sinisellä esitetään Kuuronkallion tv-alue.). Hankealueen vieressä on pantapeurojen asuttama Ritaneva - Vipusalonneva – Märsynneva- Natura2000 alue. Koko kyseinen Natura-alue jää 5 km häiriövyöhykkeen sisään (Tolvanen ym. 2023). Metsäpeuran levinneisyysalueella Natura-alueiden suojeluperusteisiin on tulossa tarkennuksia metsäpeuran osalta (Uusi päivitetty aineisto on odottamassa käsittelyä Lajitieto.fi tietokannassa: Julkaisematon Natura2000 alueiden päivitys – metsäpeura, (Lajitieto.fi)). Ritaneva - Vipusalonneva – Märsynnevan Natura-alue kuuluu niihin alueisiin, joihin metsäpeura on tulossa perusteksi.

Luke näkee merkittävänä puutteena, että (vaikka selostuksessa esitetään metsäpeuran panta-aineistoja ja mainitaan Tolvanen ym. (2023) koosteartikkeli linnustoarvioinneissa) tämän läntisen metsäpeuran paikallispopulaation kohdalla niille tärkeisiin Natura-alueisiin ja lisääntymiselinympäristöihin mahdollisesti kohdistuvia tuulivoima-alueesta kauemmas ulottuvia häiriöitä ei ole otettu huomioon. Ritaneva - Vipusalonneva – Märsynnevan Natura-alueen osalta ei ole huomioitu muita vireillä olevia tuulivoima-alueita ja niiden häiriövyöhykkeitä (erityisesti Akkalankangas), jotka ulottuvat alueen yli, vaikka häiriövyöhyke olisi alle 5 km. Länsi-Toholammen ja Tuohimaa-Riutanmaan tuulivoima-alueet sijoittuvat näiden lisääntymisalueiden väliselle yhteydelle Halsuan-Lestijärven suunnalta, joihin on jo rakenteilla kaksi yhteensä yli 100 tuulivoimalan (36+69 voimalaa) aluetta, ja niiden väliin jää vain n. 4 km levyinen käytävä. Lisäksi Pihtinevan häiriövyöhyke ulottuu reilusti Etelänevan - Viitasalonnevan - Seljäsennevan Natura-alueen puolelle. Näin ollen alueen kaikki tärkeät metsäpeuran vasomiselinympäristöt ja metsäpeuran asuttamat Natura2000 – alueet jäävät häiriövyöhykkeiden sisään (YVA-selostuksen kuva 28.3, s. 276).

Aurinkopaneelialueesta ei nähdä olevan todennäköisiä vaikutuksia metsäpeuraan tai niille tärkeisiin Natura-alueisiin niiden tullessa turvetuotantoalueelle ja lähelle asutusta.

Luke näkee puutteena, että hankealueen metsäkanalintuja on kartoitettu vain yhtenä vuonna. Useampana peräkkäisenä vuonna tehty soidinpaikkaselvitys antaisi paremman kuvan alueen merkityksestä kanalinnuille kuin yksittäisenä keväänä tehty selvitys, sillä soidinten esiintyminen riippuu tällä syklisellä lajiryhmällä mm. alueen sen hetkisistä kanalintukannoista. Myös soidinten havaittavuus vaihtelee vuodesta toiseen esimerkiksi kevään edistymisestä ja sääoloista riippuen. Yhden vuoden aineisto on altis satunnaisvaihtelulle ja siten lisää epävarmuutta. Tällöin tulosten tulkinnessa ja johtopäätöksissä on syytä olla varovainen.

Luke näkee, että taimenen kannalta on olennaista suunnitella hankkeen työt ja rakenteet niin, että vältetään kaikkea kiintoainekuormitusta alueen uomiin: valumavesien ohjailu, ojien selkeytysaltaat, maansiirtotöiden ajoitus, voimaloiden, sähkönsiirtolinjojen ja huoltoteiden sijoitus alueelle on tehtävä lähivesistöt huomioiden.

Samoin on vältettävä esim. teiden rakentamista purojen ja muiden uomien yli, ja jos niitä tehdään, ne on toteutettava siten, ettei muodostu pysyviä eikä tilapäisiä vaellusesteitä. Yhteisvaikutuksia tarkastellessa tulee huomioida, että jokivesistössä vesistöön päätyvä kuormitus (erityisesti humuskuormituksen tapainen hienojakoinen aines) vaikuttaa veden laatuun kuormituspisteestä alavirtaan päin koko joen matkalla, toki laimentuen virtaaman kasvaessa.

Kuten selostuksessakin todetaan, tuulivoiman vaikutuksista eläinlajistoomme on toistaiseksi vain vähän tietoa. Vaikutusten mitta eri lajien osalta saattaa poiketa näistä selostuksessa tehdyistä arvioista, mikäli tuulivoiman vaikutukset ja mm. useiden alueella olevien tuulivoimapuistojen yhteisvaikutukset lajeille laajassa mittakaavassa osoittautuvat merkittävämmäksi. Siksi Luke huomauttaa, että vaikutusten osalta tehdyt johtopäätökset sisältävät riskin virhearvioinneille erityisesti pitkällä aikavälillä. Yhteisvaikutusten osalta on tärkeää huomioida, että tämä vaikutus voi kertautua laajalle alueelle rakentuvien voimala-alueiden myötä.

Yhtenäiset häiriöttömät luontoalueet ovat tärkeitä ihmistoimintaa karttaville lajeille kuten metsäpeura ja suurpedot. Hankealueen ympäristössä (30 km säteellä) on tällä hetkellä tiedossa useita (24 tuulivoimahanketta) eri vaiheissa olevia uusiutuvan energian hankkeita (Selostuksen s. 276, Kuva 28.3. Kaava-alueen läheiset tuulivoimahankkeet). Näistä monet rajautuvat toisiinsa ja muodostavat laajoja tuulivoima- ja uusiutuvan energiantuotannonalueita. Luke näkee, että tämän hankkeen selostusvaiheessa olisi tullut kiinnittää erityisesti ja perusteellisesti huomiota hankkeen mahdollisiin yhteisvaikutuksiin.

Kokonaisuudessaan Luke näkee, että selostuksessa vaikutuksia on arvioitu suppeasti ja tehdyt johtopäätökset vaikutuksista sisältävät riskin virhearvioinneille pitkällä tähtäimellä.

3 Lausunnon tiivistelmä

Hankealue sijaitsee metsäpeuralle merkittävällä alueella. Hankealueen ympäristössä olevista Natura-alueista osassa metsäpeura on jo perusteena, osaan metsäpeura on tulossa suojeluperusteeksi tulevassa päivityksessä. Tämänhetkisen parhaimman saatavilla olevan tieteellisen tiedon perusteella Luke suosittelee tarkastelemaan tässä hankkeessa sellaisia vaihtoehtoja metsäpeuran osalta, joissa 5 km häiriöetäisyys tulee huomioiduksi. Luke näkee metsäpeuran osalta vaikutusten arvioinnin selostuksessa puutteellisenä. Hankealueen rajalta n. 1 km päästä havaittiin karhunpesä. Hankkeen vaikutuksia karhulle tulisi tarkastella huolellisemmin. Hankkeen ei tule aiheuttaa sellaista häiriötä, missä luontodirektiivin liitteen IV(a) lajin yksilöt joutuisivat lisääntymisen tai levähtämisen (karhunpesä) osalta turvautumaan väistämiseen. Eläimistöön kohdistuvien vaikutusten osalta selostuksessa esitetyt johtopäätökset sisältävät riskin virhearvioinneille erityisesti pitkällä aikavälillä. Tuulivoiman vaikutuksista eläinlajistoomme on toistaiseksi vain vähän tietoa.

Vaikutusten mitta saattaakin siten poiketa tästä selostuksessa annetusta arviosta, mikäli tuulivoiman vaikutukset ja mm. useiden alueella olevien tuulivoimapuistojen yhteisvaikutukset lajeille laajassa mittakaavassa osoittautuvat merkittävämmäksi. Luke huomauttaa myös, että osalla lajeista mahdollinen vaikutusalue (yhteisvaikutukset) saattaa olla hyvin laaja. Tilanne on tällainen, kun samoille reviireille ja lajin esiintymisalueille (esim. susi, karhu, metsäpeura) suunnitellaan useita tuulivoimahankkeita. Hankkeen ympäristössä on useita eri vaiheissa olevia tuulivoimahankkeita. Hankkeen jatkosuunnittelussa tulee kiinnittää huomiota hankkeen yhteisvaikutuksiin muiden uusiutuvan energian hankkeiden kanssa. Taimenen kannalta on olennaista suunnitella työt ja rakenteet niin, että vältetään kaikkea kiintoainekuormitusta alueen uomiin. Teiden rakentamisesta ei tule ei muodostua pysyviä eikä tilapäisiä vaellusesteitä.

Nina Peuhkuri

Kehittämispäällikkö, johtava tutkija

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 27.12.2024 klo 10:31:19.

Lausunnon valmistelija(t):
Saara Kattainen

Liitteet:

Tiedoksi: